

## ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅՈՑ 1600-ԱՄՅԱ ԱՅԲՈՒԲԵՆԸ

|                                                                                                                      |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Երվանդ Տեր - Մինասյան</i> – Հայոց գրերի գյուտի թվականի և այլ հարակից խնդիրների մասին .....                        | 5   |
| <i>Նիկողայոս Մառ</i> – Հին հայոց այբուբենը և ասորական գրչությունը (ռուս.) .....                                      | 30  |
| <i>Լիպարիտ Սադոյան</i> – Հայոց մեսրոպաստեղծ այբուբենը .....                                                          | 58  |
| <i>Արտակ Մովսիսյան</i> – Նախամաշտոցյան Հայաստանի գրավոր ժառանգությունը .....                                         | 87  |
| Նորայր Բյուզանդացու «Քննասեր»-ը (աշխատ. Գ. Տեր-Վարդանյանի).....                                                      | 101 |
| <i>Արամ Թովչյան</i> - Ազաթանգեղոսի «Պատմության» Վիեննայի կրկնագիր ձեռագիրը .....                                     | 144 |
| <i>Պարույր Մուրադյան</i> – Սահակի և Մեսրոպի «Կատարեալ պատմութեան» խնդիրը ..                                          | 154 |
| <i>Գուրգեն Մանուկյան</i> – Ղազար Փարպեցու երկերի արևելահայերեն վերջին թարգմանության համգամանքները .....              | 166 |
| <i>Մարգարիտա Դարբինյան-Մելիքյան</i> – Ո՞վ է Թովմայի «Պատմութիւնն տանն Արծրունեաց»-ի «Մանիթոպ արքայ Խեփտադաց»-ը ..... | 183 |
| <i>Գոհար Մուրադյան</i> – Հունարենի ազդեցությունը դասական շրջանի թարգմանություններում .....                           | 189 |
| <i>Վրեժ Վարդանյան</i> - «Կես ազգին հայոց» լուսավորության պարագաների շուրջ .....                                      | 210 |

## ՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐ

|                                                                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Ժորես Խաչատրյան</i> – Մոնումենտալ կառույցի մնացորդներ և ուշագրավ ծեսով թաղում Արտաշատից .....                  | 218 |
| <i>Զարուհի Հակոբյան</i> – Ադրիանապոլսի Ավետարանի պատվիրատուի դիմանկարը (ձեռագրի ծագման հարցի շուրջ) (ռուս.) ..... | 240 |
| <i>Հասմիկ Ստեփանյան</i> – Հայատառ թուրքերեն ձեռագիր բառարաններ .....                                              | 250 |
| <i>Ռուզան Արիստակեսյան</i> – Պարույր Անակ – Նարեկացի. ստեղծագործական ազդակներ և առնչություններ .....              | 255 |
| <i>Անդրանիկ Կարապետյան</i> – Վերլուծական կրկնավոր բարդությունները ժամանակակից հայերենում .....                    | 263 |

## ՔՆՆԱՐԿՈՒՄՆԵՐ

|                                                                       |     |
|-----------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Ի. Մ. Դյակոնով</i> – Հայ ժողովրդի ինքնանվանման մասին (ռուս.) ..... | 277 |
| <i>Վահագն Գրիգորյան</i> – Աղքք գյուղի ճարտարապետական համալիրը .....   | 279 |

## ԳՐԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

|                                                                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Թ. Վ. Գամրելիձե, Գ. Գ. Գիորգաձե</i> – Ն. Վ. Հարությունյան. Դիվան ուրարտական սեպագիր արձանագրությունների ..... | 290 |
| <i>Ազատ Բոգոյան</i> – Ժերար Դեղեյան. Հայերը հույների, մուսուլմանների և խաչակիրների միջև .....                    | 296 |
| <i>Ալվարո Ղազիյան</i> – «Ասանա Ծեղեր» հայկական ժողովրդական էպոսը (ռուս.) .....                                   | 303 |

|                                                                                                     |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Վարուժան Պողոսյան</i> – Սկրտիչ Ներսիսյան. Հայոց ցեղասպանության անհերքելի փաստաթղթեր .....        | 307 |
| <i>Հակոբ Քյոսեյան</i> – Աստղիկ Գեորգեան. Հայ մանրանկարիչներ. Մատենագիտութիւն, IX-XIXդդ. ....        | 312 |
| <i>Հասնիկ Ստեփանյան</i> – Հայերը Թուրքիայում և հայ-թուրքական մշակութային վերաբերումներ .....        | 316 |
| <i>Աշոտ Հայրունի</i> – Գերմանական հայագիտական և արևելագիտական հրատարակություններ .....              | 322 |
| <i>Պարույր Մուրադյան</i> – Ջազա Ալեքսիձե. Կովկասյան Աղվանքի գրչությունը, լեզուն և դպրությունը ..... | 330 |
| <i>Մարինա Ստեփանյան</i> – Արշիլ Գորկի (Ադոյան). Նամակներ (ռուս.) .....                              | 337 |

#### ՀԻՇԱՐԺԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑՆԵՐ

|                                                                              |     |
|------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Վարդան Գրիգորյան</i> – Գևորգ Արզարյան (ծննդյան 85-ամյակի առթիվ) .....     | 340 |
| <i>Անուշ Տեր-Մինասյան</i> – Մուրադ Հասրաթյան (ծննդյան 70-ամյակի առթիվ) ..... | 347 |

#### ԼՐԱՏՈՒ

|                                                                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Գևորգ Զահուկյան</i> .....                                                                                     | 352 |
| <i>Լիանա Հովսեփյան</i> – Խոսք հիշատակի .....                                                                     | 354 |
| ՀՀ ԳԱԱ հոբելյանական գիտաժողովը՝ նվիրված 1941-1945թթ. Հայրենական մեծ պատերազմում տարած հաղթանակի 60-ամյակին ..... | 357 |
| Նամակ խմբագրությանը .....                                                                                        | 362 |

#### СОДЕРЖАНИЕ

##### 1600-ЛЕТИЕ АРМЯНСКОГО АЛФАВИТА

|                                                                                                                    |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Е. Г. Тер-Минасян</i> – О времени изобретения армянского алфавита и других смежных вопросах .....               | 5   |
| <i>Н. Я. Марр</i> – Древнеармянский алфавит и сирийское письмо (на русс. яз.) .....                                | 30  |
| <i>А. А. Садоян</i> – Армянский месроповский алфавит .....                                                         | 58  |
| <i>Арташес Мовсисян</i> – Письменное наследие домаштоцевской Армении .....                                         | 87  |
| "Кинасер" Нораира Бюзандаци (предисл. Г. Тер-Варданяна) .....                                                      | 101 |
| <i>А. Ст. Толчян</i> – Венский палимпсест Истории Агатангелоса .....                                               | 144 |
| <i>П. М. Мурадян</i> – Проблема "Совершенной истории" свв. Сахака и Месропа .....                                  | 154 |
| <i>Гурген Манукян</i> – Об обстоятельствах последнего перевода сочинений Лазаря Парпеци на восточноармянский ..... | 166 |
| <i>М. О. Дарбинян-Меликян</i> – Кто такой "Манит(ф)оп, царь эфталитов" в Истории Товмы Арцруни .....               | 183 |
| <i>Г. С. Мурадян</i> – Влияние греческого в переводах классического периода .....                                  | 189 |
| <i>Вреж Вартамян</i> – К обстоятельствам просвещения "половины народа армянского" .....                            | 210 |

## СООБЩЕНИЯ

|                                                                                                                                  |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Жорес Хачатрян</i> – Остатки монументального сооружения и захоронения с интересным ритуалом в Арташате .....                  | 218 |
| <i>Заруи Акопян</i> – Портрет заказчика Адрианопольского Евангелия (к вопросу о происхождении рукописи) (на русском языке) ..... | 240 |
| <i>Асмик Степанян</i> – Армянописменные рукописные словари на турецком языке .....                                               | 250 |
| <i>Рузан Аристакесян</i> – Паруйр Севак – Нарекаци. Творческие импульсы и связи .....                                            | 255 |
| <i>Андраник Карапетян</i> – Аналитическо-повторяющиеся словосочетания в современном армянском .....                              | 263 |

## ОБСУЖДЕНИЯ

|                                                                                  |     |
|----------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>И. М. Дьяконов</i> – О самоназвании армянского народа (на русском языке) .... | 277 |
| <i>В. Г. Григорян</i> – Архитектурный комплекс села Ахцк .....                   | 279 |

## РЕЦЕНЗИИ

|                                                                                                           |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Т. В. Гамкредидзе, Г. Г. Георгадзе</i> – Н. В. Арутюнян. Корпус урартских клинообразных надписей ..... | 290 |
| <i>Азат Бозоян</i> – Жерар Дедеян. Армяне среди греков, мусульман и крестоносцев .....                    | 296 |
| <i>Алвард Газиян</i> – Армянский народный эпос "Сасунские удалцы" (на русском языке) .....                | 303 |
| <i>Варужан Погосян</i> – Мкртич Нерсисян. Неопровержимые документы о геноциде армян .....                 | 307 |
| <i>Акоп Кеосеян</i> – Астхик Георгеян. Армянские миниатюристы. Библиография. IX – XIX вв. ....            | 312 |
| <i>Асмик Степанян</i> – Армяне в Турции и армяно-турецкие культурные отношения .....                      | 316 |
| <i>Ашот Айруни</i> – Немецкие арменоведческие и востоковедческие издания ....                             | 322 |
| <i>П. М. Мурадян</i> – Заза Алексидзе. Письмо, язык и книжность Кавказской Албании .....                  | 330 |
| <i>Марина Степанян</i> – Аршил Горки (Адоян). Письма (на русском языке) .....                             | 337 |

## ПАМЯТНЫЕ ДАТЫ

|                                                                            |     |
|----------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>В. Р. Григорян</i> – Геворг Абгарян (к 85-летию со дня рождения) .....  | 340 |
| <i>Ануш Тер-Минасян</i> – Мурад Асратян (к 70-летию со дня рождения) ..... | 347 |

## ХРОНИКА

|                                                                                                                 |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <u>Геворг Джаукян</u> .....                                                                                     | 352 |
| <i>Лиана Овсепян</i> – Слово памяти .....                                                                       | 354 |
| Юбилейная научная сессия НАН РА, посвященная 60-летию победы в Великой Отечественной войне 1941 – 1945 гг. .... | 357 |
| Письмо в редакцию .....                                                                                         | 362 |

## CONTENTS

### THE 1600TH ANNIVERSARY OF THE ARMENIAN ALPHABET

|                                                                                                                                          |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Yervand Ter-Minasyan</i> – On the Time of Invention of the Armenian Alphabet and Other Adjacent Questions .....                       | 5   |
| <i>N. Ya. Marr</i> – Old Armenian Alphabet and Assyrian Script (in Russian) .....                                                        | 30  |
| <i>Liparit Sadoyan</i> – Armenian Mesropian Alphabet .....                                                                               | 58  |
| <i>Artak Movsisyan</i> – The Writing Heritage of Pre-Mashtotsian Armenia .....                                                           | 87  |
| Norayr Byuzandatsi's "Knnaser" (preface by G. Ter-Vardanyan) .....                                                                       | 101 |
| <i>Aram Topchyan</i> – The Vienna Palimpsest of Agathangelos' History .....                                                              | 144 |
| <i>Paruyr Muradyan</i> – The Problem of St. Sahak's and St. Mesrop's "Perfect History" .....                                             | 154 |
| <i>Gurgen Manukyan</i> – The Circumstances of the Last Translation of Ghazar Parpetsy's "History of Armenia" into Eastern Armenian ..... | 166 |
| <i>Margaret Darbinyan-Melikyan</i> – Who is "Manit(ph)op, King of the Ephtalits" in the History of Tovma Artsruni .....                  | 183 |
| <i>Gohar Muradyan</i> – The Greek Influence in the Translations of the Classical Period .....                                            | 189 |
| <i>Vrezh Vardanyan</i> – To Circumstances of the Education of "Half of the Nation of Armenians" .....                                    | 210 |

### REPORTS

|                                                                                                                                                       |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Zhores Khachatryan</i> – Remains of the Monumental Building and Burial with Interesting Ritual from Artashat .....                                 | 218 |
| <i>Zaruhi Hakopyan</i> – The Portrait of the Donator of the Gospel of Adrianople (to the question of the origin of the manuscript) (in Russian) ..... | 240 |
| <i>Hasmik Stepanyan</i> – Turkish Manuscript Dictionaries Written in Armenian Letters .....                                                           | 250 |
| <i>Ruzan Aristakesyan</i> – Paruyr Sevak – Narekatsi. Creative Impulses and Relations .....                                                           | 255 |
| <i>Andranik Karapetyan</i> – Analytical Compound Words in Modern Armenian .....                                                                       | 263 |

### DISCUSSIONS

|                                                                                       |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>I. M. Dyakonov</i> – About the Self-name of the Armenian People (in Russian) ..... | 277 |
| <i>Vahagn Grigoryan</i> – The Architectural Complex of the Village of Akhtsk .....    | 279 |

### BOOK REVIEWS

|                                                                                                                |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>T. V. Gamghrelidze, G. G. Georgadze</i> – N. V. Harutyunyan. Corps of Urartian Cuneiform Inscriptions ..... | 290 |
| <i>Azat Bozoyan</i> – Gerard Dedeyan. Armenians among the Greeks, the Moslems and the Cross-bearers .....      | 296 |
| <i>Alvard Ghaziyani</i> – Armenian National Epos "Sasna Tsrer" (in Russian) .....                              | 303 |
| <i>Varuzhan Poghosyan</i> – Mkrtich Nersisyan. Undeniable Documents about the Armenian Genocide .....          | 307 |

|                                                                                                               |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Hakop Kyoseyan</i> – Astghik Georgeyan. Armenian Miniaturists. Bibliography, the 9th – the 19th cent. .... | 312 |
| <i>Hasmik Stepanyan</i> – Armenians in Turkey and Armenian-Turkish Cultural Relations .....                   | 316 |
| <i>Ashot Hayruni</i> – German Armenological and Oriental Publications .....                                   | 322 |
| <i>Paruyr Muradyan</i> – Zaza Alexidze. The Script, Language and Literature of the Caucasian Albania .....    | 330 |
| <i>Marina Stepanyan</i> – Arshile Gorky (Adoyan). Letters (in Russian) .....                                  | 337 |

#### JUBILEE DATES

|                                                                                   |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Vardan Grigoryan</i> – Gevorg Abgaryan (to the 85th birth anniversary) .....   | 340 |
| <i>Anush Ter-Minasyan</i> – Murad Hasratyan (to the 70th birth anniversary) ..... | 347 |

#### NEWS

|                                                                                                                                                |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <u><i>Gevorg Jahukyan</i></u> .....                                                                                                            | 352 |
| <i>Liana Hovsepyan</i> – A Word of Memory .....                                                                                                | 354 |
| Jubilee Scientific Session of the NAS of the RA Dedicated to the 60th Anniversary of the Victory in the Great Patriotic War in 1941–1945 ..... | 357 |
| A Letter to the Editorial Staff .....                                                                                                          | 362 |